

De terugkeer van Ulla

ANRUTGERS VAN DER LOEFF-BASENAU

Noorwegen is een groot, heel groot land. In het Zuiden schijnt in de winter de zon op de besneeuwde hellingen; al heel vroeg bloeien er katjes en anemonen en sneeuwkllokjes en het leven is er 's winters niet zo héél veel anders dan in vele andere streken. Maar in het Noorden is het 's winters donker, pikkedonker, en de zon komt in lange tijd niet boven de horizon uit en de mensen worden er een beetje wonderlijk van.

In het heel kleine vissersstadje, waar Jon woont, zijn de mensen eraan gewend geraakt zes weken lang in het stikdonker te leven. Zes weken lang zien ze geen zon, en dan opeens, aan het eind van die zes lange, duistere weken, komt er een dag waarop een heel, héél klein kapje van de zon, donkerrood, met zware stralen, boven de IJszee uitkomt. Er is in het stadje een oude vesting met zware kanonnen op de wallen, en al eeuwen daveren er kanonschoten over de grauwe, donkere zee op dat eerste ogenblik waarop de zon zich weer vertoont. En niet alleen kanonschoten weerklinken dan ter begroeting van de lang verbeide zon, maar ook jubelende kinderstemmen en rinkelende sledebellen en zo nu en dan het gehinnik van een geluidloos in de dikke sneeuw voortdravend paard. O, het is een dag waarop ieder zich verheugt. De mensen zijn de duisternis moe, ze snakken naar het licht. Ze hebben een soort winterslaap geslapen en worden nu wakker. Toch moeten ze nog lang geduld hebben, want het duurt nog een hele tijd voordat het een uur per dag licht is. Eindelijk, eindelijk is het lente! En dan wordt het zomer, een zomer van zon en licht en glinsterende zee. Een zomer vol wakkere mensen, die bijna niet kunnen slapen en die de handen vol werk hebben, vissersschuiten die uitvaren en met rijke vangst terugkeren, karren vol vis die naar boven rijden, waar de vis op grote droogrekken te drogen wordt gehangen. Het is een bruisend en fonkelend leven dat daar in de zomer geleefd wordt. De zon schijnt

er dag en nacht, krijsend cirkelen de meeuwen boven de vissersschuiten en juichend worden de thuisvarende vloten verwelkomd.

Maar met de herfst komt de duisternis weer en met de duisternis de eeuwige sneeuwstorm, die er huilt en loeit om de hoeken van de huizen en door de donkere straten waar slechts hier en daar een lantaarn brandt, dag en nacht omwarreld door sneeuwvlokken. Heel hoog ligt de sneeuw in de straten, meters hoog. Diepe geulen zijn gegraven naar de voordeuren van de huizen en achter de ramen brandt licht. De mensen slapen en wachten. Wachten op de zon en op het licht. De diepste duisternis valt omstreeks Kerstmis. Maar het Kerstfeest wordt daarom met des te groter vreugde gevierd, want het is immers een feest dat licht belooft ook in de diepste duisternis waarin het menselijk hart kan geraken. En misschien is dat een beetje gemakkelijker te begrijpen voor mensen die zelf voor een groot deel van het jaar verstoken zijn van het gewone wereldse licht dat de zon ons schenkt. Want zij weten uit ervaring dat na die vreselijke duisternis altijd weer de zon komt met zo'n vaste regelmaat, dat hun vertrouwen in het hemels licht er ook een beetje door gesterkt wordt. En dat is maar al te nodig in ons mensenleven.

Dat ze het Kerstfeest daar in het Noorden met zo'n bijzonder grote vreugde vieren komt natuurlijk ook omdat ze denken: kijk, nu is de helft van de donkere tijd alweer voorbij, we gaan het zonlicht alweer tegemoet. En ze ontsteken zoveel kaarsen als ze maar kunnen, in de huizen en in de kerk, ze maken het zo feestelijk en zo plechtig en vreugdevol als het maar kan en iedereen verheugt zich.

Op kerstavond worden de paarden voor de sleden gespannen, ze krijgen hun mooiste tuig aan, en hun zilveren bellen rinkelen door de besneeuwde stilte. Zachtjes wiegelen de kaarslantaarns en grillig licht valt op de geweldige sneeuwwallen ter weerszijden van de platgetreden weg. De mensen hebben hoge pelsmutsen op en zitten tot hun neuzen in bonten zakken. Zo rijden ze naar de kerk om de middernachtdienst bij te wonen. Ook Jon zal dit jaar weer met zijn vader en zijn moeder en zijn broers en zijn zuster naar de kerk rijden voor de plechtige kerstdienst, in twee grote sleden, bespannen met de vier prachtige paarden van zijn vader, die de rijkste vishandelaar van het stadje is. Hij loopt de hele morgen al met een gevoel van gespannen verwachting door het huis rond. Een keer loopt hij even naar buiten om vlakbij huis met de andere jongens in de zwartblauwe

duisternis wat te spelen. Ze klimmen op het dak van een ingesneeuwde loods van zijn vader om er aan de andere kant met grote salto's mortales af te springen. Ze vallen in de diepe, zachte sneeuw, soms bijna tot aan hun hals. Ze hebben hun laarzen uitgetrokken en lopen op hun dikke, wollen sokken om minder diep in de sneeuw te zakken.

Opeens — Jon wil juist weer het dak opklimmen — voelt hij dat er in de duisternis iets langs hem heensuist. Hij hoort een zacht, dof geluid, als van paardehoeven in de sneeuw. Hij vraagt of de anderen iets gehoord hebben? Neen. „Och, jô, dat kan toch niets zijn. Schiet op!”

Jon klimt naar boven en springt, klimt en springt, maar hij heeft geen rust meer. Stel je voor, dat het een van hun paarden is, die los is gebroken. Soms worden paarden ook wonderlijk van de donkere tijd, net als mensen. Hij heeft het nog nooit meegemaakt, maar hij heeft er al dikwijls van gehoord. Ze worden opeens wild en breken los, ze galopperen weg in de duisternis, verdwalen en vriezen dood. Hen te gaan zoeken is een hopeloos werk.

Als het eens Ulla was, of Balder? Zonder iets te zeggen draaft Jon weg, naar huis, naar de paarden. Zodra hij de hoek om is, ziet hij al de zwak verlichte deuropening van de paardenstal. Lauwwarm slaat de lucht hem tegemoet. Zijn vader en de knecht staan samen te praten. Jons hart slaat hem in de keel. Als het maar niet Ulla is, als het maar niet Ulla is! De mooie, jonge merrie, die zo vurig is en die kan dansen voor de slede, op haar hoge, fijn gebouwde benen, en die hinnikt van vreugde als hij, Jon, haar komt borstelen, 's morgens vroeg, voordat hij naar school gaat. Als het maar een van de anderen is, maar niet Ulla!

Natuurlijk is het Ulla wel. Ulla is de jongste en het minst gewend aan de donkere tijd. Het vorige jaar was zij nog een veulen. Ulla heeft de voortdurende duisternis niet kunnen verdragen. Zij is wild geworden van het donker en van het eeuwige huilen van de wind om de hoeken van de stal. Zij is losgebroken, heeft de deur opengetrapt en is gevluht. En zal nu vermoedelijk ergens in de nacht doodvriezen.

„Onvindbaar,” hoort hij zijn vader tegen de knecht zeggen. „Je moet het maar niet eens proberen. Het zou gekkenwerk zijn.”

De knecht vloekt. Jon vlucht weer de duisternis in. Hij bijt zijn tanden op elkaar. Ulla mág niet doodvriezen, Ulla mág niet doodvriezen. Ulla is veel te lief en te mooi en te jong. Zij moet terugkomen en vanavond moet zij

mee naar de kerk en kersthooi uit de ruiven van de stallen eten. Ja, een heel enkele keer — hij weet dat wel — gebeurt het toch dat een paard de weg naar huis weer weet te vinden, ondanks sneeuw en duisternis. Maar dat is zo zelden.

Hij loopt langs de loods waar de jongens nog aan het spelen zijn. Hij hoort hun stemmen helder en toch gedempt in de stilte van de sneeuw. Hij loopt door. Na een kwartier is hij aan de rand van het stadje. Maar hij wil verder. Gisteren is hier door de ploeg nog een weg gebaad, met grote sneeuwwallen aan de kanten. Nu is alles alweer dicht gesneeuwd en hier en daar zakt hij tot aan zijn middel in de sneeuw weg. Om de paar minuten roept hij: „Ulla!” met zijn hoge zangerige jongensstem. Het kán toch zijn dat Ulla hem hoort en hem weet te vinden? Als ze nog niet al te ver weg is. Maar hij roept en hij roept en hij hoort niets. Zijn stem gaat verloren in de grote zwarte stilte. Hij zwoegt door de sneeuw, valt zo nu en dan, worstelt weer op uit de diepe gaten die hij daarbij maakt en begrijpt opeens dat hij op deze manier natuurlijk ook verdwaalt, evenals de merrie. Hij probeert zijn eigen sporen terug te zoeken, tast rond in de duisternis en roept nog steeds Ulla. Maar alles blijft stil en zwart en na enkele stappen terug kan hij zijn spoor niet meer vinden. De tranen bevroren hem in zijn wimpers. Er is weer wind komen opzetten. Morgen zullen ze wel weer midden in de sneeuwstorm zitten.

Wat moet hij doen? Hij is zo moe en hij weet niet eens welke kant hij op moet lopen om naar huis te komen. Als ze thuis maar wisten dat hij was weggegaan, dan zouden ze hem later op de dag wel gaan zoeken, op ski's en met fakkels. Maar nu dachten ze natuurlijk dat hij bij zijn vrienden was. En Ulla — Ulla, die natuurlijk even ongelukkig is als hij! De tranen stromen nu langs zijn wangen en bevroren op zijn leren buis. Hij strompelt nog door, maar zakt telkens tot aan zijn middel weg. Had hij zijn grote, platte sneeuwschoenen maar aangetrokken inplaats van die nare, zware vetleren laarzen. Hij kan niet meer. Hij laat zich vallen in de sneeuw en kijkt naar boven in de ondoordringbare duisternis.

Opeens schieten er vlammen langs de hemel. Grote vuurtongen golven door het duister, dat geen duister meer is . . . Alles is verlicht, de sneeuw is blauwwit, en de gehele omgeving is scherp te onderscheiden. Het Noorderlicht! Als een laaiend vuur staat het aan de hemel, met felblauwe en groenig gele stralenbundels, waarvan de weerschijn flakkert over de

sneeuw. Jon houdt de adem in. En dan opeens gilt hij het nog één keer uit, zo hard hij kan: „Ulla!” Een zacht gehinnik van niet zo heel ver weg beantwoordt zijn roep. Dadelijk roept hij weer. Wéér gehinnik. Jons hart bonkt van vreugde. Als ze elkaar vinden en als het Noorderlicht dan nog even blijft, kunnen ze samen naar huis komen. Hij weet dat het licht even plotseling weg kan zijn als het gekomen is. Weer roept hij, en dan, om de hoek van een zwart elzenbosje, komt Ulla aandraven. Hij stapt haar tegemoet en even later staat zij met haar zachte snoet tegen zijn mouw te wrijven. Hij voelt de warmte van haar adem. Het paard is overdekt met kleine ijspegeltjes, zó heeft het dus gezweet. Opeens gooit het dier zich in de sneeuw, rolt heen en weer op zijn rug, trappelt met de hoeven in de lucht en is één bewegende zwarte massa in de witte sneeuw. Dan staat ze weer op en gaat luid hinnikend in een wijde kring om Jon heen galopperen. Het schuim komt haar om de mond en bevriest in witte vlokken op haar borst, terwijl zij haar wilde vreugde uit over het licht en het wederzien. De hemel staat geweldig en brandend boven hen.

Jon klakt met zijn tong. Ulla bedaart en komt zachtjes naar hem toe. Jon grijpt haar bij het gebroken halster. De weg naar huis is nu gemakkelijk te vinden. Na een poos zien ze al de eerste lantaarn van het stadje. Even later zijn ze op de gebaande weg. Jon springt op Ulla's rug, zij zet er een draf in en samen rijden ze de lauwe stal binnen.

Ulla mag die avond niet voor de slee gespannen worden. Zij is oververmoeid.

Terwijl de andere paarden naar buiten worden gebracht, blijft Ulla eenzaam in de stal achter. Jon brengt haar een grote portie lekkere haver, maar ze eet er niet van. Hij vindt, dat zij er lusteloos en verdrietig uitziet. Hij klopt haar op de hals met de dikke ruige wintervacht, aait haar en praat een beetje.

„Ik begrijp het wel,” zegt hij zachtjes. „Ik begrijp het best, hoor!”

Hij is al helemaal gekleed voor de kerk, hij heeft zijn pels aan en zijn dikke bonten muts met de oorkleppen op. En daaronder zit zijn mooie pak van zwaar zwart laken. Hij draagt voor het eerst een witte stijve boord, prettig is het niet, maar een plechtig gevoel geeft het wel en dat is toch óók wat. „We gaan naar de kerk,” vertelt hij aan Ulla, „het is jammer dat je niet mee mag, want het is leuk om alle andere paarden te zien. Van de rest begrijp je toch niks.”

Ulla kijkt hem van opzij aan. Zij draait een beetje haar fijne hals en haar oog glanst vochtig en heel donker. Het weerspiegelt het licht van een der stallantaarns en Jon weet opeens niet meer zo zeker of zij er niets van begrijpt. Aarzelend, bijna beschaamd streelt hij even haar zachte lange neus en dan opeens blijft zijn hand liggen. Hij voelt het warme en levende, en plotseling weet hij wat hij doen moet.

Hij rent de stal uit, het huis in, waar vader in het voorportaal zich juist in zijn pels hijst.

„Vader, hoef ik niet mee naar de kerk? Ik wil vannacht bij Ulla blijven. Ik ga bij haar slapen, dan is zij niet alleen.”

Zijn vader kijkt hem even verbaasd aan, hij staat eigenlijk op het punt te gaan lachen, maar als hij de jongen in zijn ogen kijkt, ziet hij dat het ernst is. Jon wil Ulla in de kerstnacht niet alleen laten, nu zij het juist zo moeilijk heeft gehad.

„Maar je hebt je er zo op verheugd,” zegt zijn moeder, terwijl zij haar hoofd met de zwart wollen sjaal achter vaders rug om steekt. „Denk eens aan de kerstboom met alle kaarsen en aan het zingen en het versierde altaar.”

„Ik wil toch bij Ulla blijven,” zegt Jon. Hij weet het nu zelfs veel zekerder dan eerst. Júíst omdat het daar zo fijn is, wil hij haar niet in de steek laten, in die eenzame stal en in het slechte licht van maar een paar armzalige lantaarns.

„Goed jongen,” zegt zijn vader. „Je zult zelf het best weten wat voor jou dit jaar de beste kerstviering is. Kom, moeder, het is tijd om te gaan.”

En zo kwam het dat, terwijl de predikant zijn kerstpreek hield voor de gehele verzamelde gemeente in de feestelijk verlichte kerk, de jongste zoon van vishandelaar Pedersen in een schemerige stal oog in oog stond met een kleine, dodelijk vermoeide merrie en haar trachtte te verzekeren dat na de duisternis heus het licht zou wederkeren. Altijd, altijd . . . Of Ulla er iets van begreep is niet te zeggen, maar Jon zelf had de waarheid hiervan nog nooit zó duidelijk beseft. Eén ding is alleen jammer: het paard zei natuurlijk niets terug, en daarom duurde het ook niet lang of de jongen sliep als een roos in het warme, zachte hooi dat hij onder de gloeiende zon van de afgelopen zomer zelf van de zomerwei had helpen binnenhalen.